

[http://culturalresearch.ru/files/open_issues/03_2012/IJ_CR_03\(8\)_2012_SokolovaN.pdf](http://culturalresearch.ru/files/open_issues/03_2012/IJ_CR_03(8)_2012_SokolovaN.pdf)

9. Сутність та значення 3D-турів для розвитку бізнесу у сфері гостинності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://virtualtourlab.com/scho-tse-take-virtualnyj-3d-tur>.

REFERENCES

1. Litvinova, K. (2016). *Pro komponenty tsyfrovoi kultury*. | Digital Blog [About Components of Digital Culture] [Online]. – Available: <https://digitle.wordpress.com/2016/10/04/12499875/>.

2. Braslavskiy, P. I. (2003). *Tekhnologiya virtual'noy real'nosti kak fenomen kul'tury kontsa XX nachala XXI veka*. [The technology of virtual reality as a phenomenon of culture of the end of the XX century of the XXI century]. Yekaterinburg

3. Volynets, V. (2016). *Virtualna realnist: poniattia ta sutnist*. [Virtual reality: the concept and essence],[Online]. Available: <http://knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2016/06/6.pdf>.

4. Havrilova, L. H. (2014). *Vykorystannia osvithnoho veb-saitu «Multymediini tekhnologii v muzychnii osviti» u formuvanni profesiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzyky*. [Using the educational website «Multimedia technologies in shaping the professional competence of future teachers»]. Available: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2014_42_4_14.

5. Galkin, D. V. (2012). *Metodologicheskie voprosy issledovaniya kul'turnoj dinamiki ot cifrovyyh avtomatov do tehno-bio-tvarej*. [Digital Culture: Methodological issues of research of cultural dynamics from digital machines to techno-bio-creatures]. Available: [http://culturalresearch.ru/files/open_issues/03_2012/IJ_CR_03\(8\)_2012_Galkin.pdf](http://culturalresearch.ru/files/open_issues/03_2012/IJ_CR_03(8)_2012_Galkin.pdf) (in Russian).

6. Yemelin, V. A. (2009). *Simulyakry: virtual'naya real'nost' i innovatsii*. [Simulacra: virtual reality and innovation]. State, religion, church in Russia and abroad. №2, 133–142.

7. *Metodychni rekomendatsiyi pro vykladannya navchal'nykh predmetiv u zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladakh u 2017–2018 n.r.* [Methodical recommendations on teaching subjects in general educational institutions in 2017–2018.] [Online]. – Available:

https://osvita.ua/doc/files/news/568/56860/metod_rekom_2017.pdf.

8. Sokolova, N. *Tsifrovaia kultura ili kultura v tsifrovuiu epokhu?* [Digital Culture or Culture in the Digital Age?] [Online]. Available: [http://culturalresearch.ru/files/open_issues/03_2012/IJ_CR_03\(8\)_2012_SokolovaN.pdf](http://culturalresearch.ru/files/open_issues/03_2012/IJ_CR_03(8)_2012_SokolovaN.pdf)

9. *Sutnist' ta znachennya 3D-turiv dlya rozvytku biznesu u sferi hostynnosti*. [The essence and significance of 3D-tours for the development of hospitality business] [Online]. Available: <http://virtualtourlab.com/scho-tse-take-virtualnyj-3d-tur>.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ОРЕХОВА Валентина Володимирівна – аспірант кафедри теорії та практики початкової освіти, асистент кафедри музики і хореографії ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Наукові інтереси: формування професійної компетентності майбутніх учителів музики.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

OREKHOVA Valentina Vladimirovna – post-graduate student of the Primary Education Theory and Practice Department, assistant of the Music and Choreography Department of the Donbas State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: professional formation competence of the future music teacher.

Дата надходження рукопису 24. 12. 2017 р.

Рецензент – д.п.н. професор Н. С. Савченко

УДК: 373.3.036:398.8(045)

ПОЖАРСЬКА Анастасія-Олена Юрійвна – магістрант Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка e-mail: pozharska1@ukr.net

ВИКОРИСТАННЯ ФОЛЬКЛОРУ НА УРОКАХ МУЗИКИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Народна пісня є одним із найбільш популярних жанрів музичного мистецтва. Світ пісенної культури українського народу безмежний. Це скарбниця людської духовності, що полонить почуття, розум і серце. В українській пісні відтворюється світогляд народу, його морально-етичні та естетичні цінності, педагогічний геній, багатівіковий досвід

виховання підростаючих поколінь у дусі високої духовності та моралі. Тому українська народна пісня має стати основою музичного матеріалу, що використовується на уроках музики в школі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розкриттю історико-педагогічних проблем музичної освіти сприяє також цілий спектр сучасних дидактичних досліджень провідних учених, де визначено

шляхи реформування змісту, форм, методів сучасної мистецької освіти та перспективи її подальшого розвитку (А. Болгарський, С. Горбенко, І. Зязюн, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Рудницька та ін.). Становлення циклу теоретичних дисциплін («Музичний фольклор», «Музична фольклористика», «Історія народно-музичного виконавства», «Транскрипція», «Співочі стилі» та ін.), які є вирішальними для підготовки спеціалістів за фахом «Музичний фольклор» («Етномузикологія»), відбувалось під значним методичним впливом філологічних курсів, зокрема усної народної словесності, що викладались в університетах з другої половини ХІХ ст. Завдання нашого дослідження зумовили аналіз основ вивчення та методики викладання фольклору, зокрема праць таких російських учених, як М. Азадовський, Ф. Буслаєв, О. Веселовський, О. Міллер та ін., а також ознайомлення з науковим доробком українських славістів – Л. Білецького, О. Бодяньського, М. Костомарова, М. Максимовича, О. Потєбні, І. Срезневського, М. Сумцова та ін.

Мета статті: виявити важливість використання фольклору на уроках музики в школі для виховання всебічно розвинутих і духовно багатих особистостей.

Виклад основного матеріалу дослідження. В концепції естетичного виховання підростаючого покоління підкреслюється, що в сучасному світі, перевантаженому різноманітною інформацією та нечуваними можливостями Інтернету, особливо важливо звертатися до першоджерел української культури – до фольклору. Відродження національної культури та побудова національної школи вимагає нового підходу до виховання молоді.

Формування музично-естетичних ідеалів та духовності нашої молоді акумулює в собі пробудження творчих сил та здібностей. В умовах сьогодення, коли наш народ вступив в еру свого історичного розвитку, національному вихованню молоді, яке найбільш відповідає потребам відродження України, приділяється важливе місце [5].

Нова концепція музично-естетичного та духовного виховання повинна опиратися на кращі зразки українського національного фольклору, виховувати любов до народних українських традицій, до рідної землі та історії наших предків. Вона сприяє формуванню основних компонентів духовного світу молоді, національній самосвідомості та патріотичного мислення. Ця концепція знайшла своє відображення у сучасній системі виховання. Вона, в першу

чергу, пов'язана з всебічним використанням кращих зразків української музичної творчості – фольклору нашого народу.

Фольклор у перекладі з англійської означає «народна мудрість, народне значення» є насамперед, народною творчістю, в якій знайшли своє відображення історичні події різних часів. Фольклор – це традиційний народний світогляд, виражений у художній формі, світогляд, що забезпечує людині перебування у злагоді з природним станом речей. Саме фольклор увібрав у себе безцінний соціальний та інтелектуальний досвід багатьох поколінь і є одним із головних джерел духовного виховання підростаючого покоління [1].

Чільне місце в українському національному фольклорі займає українська пісня, і тому потрібно реалізувати виховання музично-естетичних смаків нашої молоді через призму української пісні, в якій народ оспівував свої почуття, переживання, прагнення. Українська пісня проникнута духом багатьох поколінь, їхньою любов'ю до рідного краю, тугою за батьківщиною та споконвічним прагненням до кращого життя. Українська пісня привертає до себе увагу, насамперед, своєю доступністю сприймання, простотою викладу та художньо-музичною виразністю її задушевних мелодій.

В українській пісні народ розкривав свої почуття та переживання, вона служила засобом спілкування між людьми. Особливу увагу наші предки приділяли обрядовим пісням: колядкам, щедрівкам, веснянкам, купальським пісням і т. п. В них відображені оригінальне сприйняття та самобутнє тлумачення явищ природи, побут та весь культурно-історичний та мистецький шлях наших дідів.

Музично-естетичне виховання є найскладнішою ланкою загально-виховного процесу. З давніх-давен мислителі та художники помітили здатність музики впливати на моральні якості та риси характеру; на душевний стан та принципи поведінки людини. Зважаючи на недостатній життєвий та морально-естетичний досвід нашої молоді та величезну кількість неякісної музичної продукції у сучасному житті, важливо знайомити учнів з кращими взірцями української національної культури.

Основною формою ознайомлення молоді з українською творчістю є урок музики. У педагогічній діяльності В. Сухомилинського, відомого вихователя, значне місце відведено саме урокам музики та співу. Він вважав, що музика здатна виховувати, змінювати характери людей, стимулювати їх до добрих вчинків та високих почуттів [2]. Великий

педагог неодноразово підкреслював, що музика, її мелодика, краса та задушевність здатні перевиховувати, змінювати на краще маленькі серця його підопічних. Вона є першочерговим засобом морального та розумового виховання людини, джерелом благородства серця та чистоти душі.

Необхідною умовою навчання на уроках музики, В. Сухомлинський вважав дотримання основних положень методики проведення уроку, а саме:

1) правильний підбір творів, які б відповідали пізнавальним можливостям учнів;

2) образний зміст твору слід розкривати в ході художньо-педагогічного аналізу. Ефективність цього процесу досягається за рахунок обговорення вчителем разом з учнями нового матеріалу;

3) в ході заняття потрібно звертати увагу на ті завдання, які розвивають спостережливість та збуджують інтерес до різних жанрів музичної творчості. Пізнання світу почуттів неможливе без його розуміння і переживань, які закладені в музиці; без глибокої духовної потреби слухання музики і отримання насолоди від цього.

Великий педагог навіть створив оригінальну систему виховання підростаючого покоління, а саме через пізнання навколишнього середовища, насамперед, природи, через засоби української народної пісні, танцю тощо. Він організовував своїм підопічним екскурсії, походи на лоно природи, де вони співали українські пісні, замислюючись над їхнім змістом, глибиною почуттів та образів; вчилися любити рідний край та милуватись його лісами, озерами, горами та природою свого народу. Мелодія та слово рідної та зрозумілої пісні допомагали йому достукатись до сердець своїх вихованців.

Вдосконалення системи музичного виховання молоді торкнулось, насамперед, питань використання українського національного фольклору. І педагоги і музиканти однакові в тому, що віковічні духовні традиції українського народу повинні стати надбанням молоді. Прилучення учнів та студентів до українського музичного фольклору є одним із шляхів духовного відродження України. Дуже важливо, що сьогодні шкільні програми повертаються до вивчення історії українського народу, яка знайшла своє відображення і в українській пісні – наймогутнішій складовій українського національного фольклору. Надзвичайно важливо ознайомити молодь з багатою спадщиною української народної творчості та донести до неї глибину та важливість цього

явища для становлення особистості з багатим внутрішнім світом та патріотичним запалом.

Передові українські діячі культури, які надзвичайно любили свій край, та співчували знедоленому народу, своєю творчістю виховували патріотичні почуття та закликали до боротьби за краще майбутнє. Т. Шевченко, І. Франко, Г. Сковорода, М. Лисенко, М. Леонтович внесли великий вклад у розвиток українського мистецтва. Вони вивчали побут простого народу, знали та любили український фольклор та широко використовували кращі принципи народної педагогіки у своїй творчості [3].

Величезний внесок у розвиток українського фортепіанного мистецтва внесли українські композитори, які обробляли та перекладали для фортепіано українські пісні та танці. Обробки І. Берковича, Я. Степового, Л. Ревуцького, Ю. Щуровського та багатьох інших успішно вивчають учні молодших та старших класів музичних шкіл, студенти вищих навчальних закладів. Твори цих майстрів проникнуті інтонаціями української народної пісні, ритмічним колоритом української танцювальної музики та глибиною протяжних балад українських гусярів. Глибоко національна мова їхніх творів приваблює своєю новизною ладо-функціональних музичних засобів, що значно загострюють образний зміст окремих інтонацій. Часто емоційне напруження досягається яскравим протиставленням гармонічної та поліфонічної канви.

Вже з початку XIX століття, обробки народних пісень, у вигляді перекладень для фортепіано, були провідниками українського національного професійного виконавства.

Збірники «14 малорусских песен» Г. Ходорковського та «100 малороссийских песен» М. Бернарда користувались неабиякою популярністю серед населення. Провідні російські композитори теж захоплювались мелодіями українських пісень. Їхні варіації для фортепіано на теми українських пісень викликали захоплення у слухачів. В репертуарі сучасних виконавців чимало творів, в основу яких закладені мелодії українських пісень [4].

Для вчителя музики важливо зародити любов в серцях своїх вихованців; викликати інтерес до українського музичного фольклору; закохати їх в українську пісню.

Вчитель повинен бути прикладом для них – освіченим, грамотним, ерудованим, та, в першу чергу, громадянином – патріотом своєї Батьківщини.

Любов до української пісні найприродніше та найглибше духовне начало

людського життя. Адже кожна людина генетично несе в собі пам'ять тієї музичної свідомості, на якій в далекому минулому вона зросла. Могутня сила фольклору в житті кожного з нас – незаперечна. Він сприяє виникненню любові до сформованих упродовж віків уявлень про сутність людини, її духовність, красу та гармонію з довкіллям. Наша українська пісня повинна увійти до свідомості кожного з нас, як, безпосередньо, живе, хвилююче явище, а не як романтична спадщина.

Фольклор слід вивчати не як сукупність його складових, а як саме життя нашого народу від найдавніших часів до сьогодення, як цілісний духовний, матеріальний та практичний світ людини.

Українські пісні – це найбільша, найдоступніша та найпопулярніша складова українського фольклору. Великі виховні можливості пісні полягають у поєднанні слова з музичним матеріалом. Використання українські пісні та побудова на її основі системи музичного виховання, повинні стати провідними принципами у музично-естетичному вихованні молоді. Взаємозв'язок фольклору з навколишнім життям сприяє прилученню учнів до цінностей української культури, виховує морально-естетичні якості характеру та патріотичні почуття, розширює світогляд та інтелект молоді в цілому.

Для вчителя музики важлива наявність духу українського національного фольклору у своїй педагогічній діяльності; вміння будувати процес спілкування з учнями на принципах, що лежать в основі засвоєння музичного матеріалу народної творчості.

Тільки шляхом спілкування з народними музикантами, шляхом проведення фольклорних свят, відвідування концертів, конкурсів, оглядів музичних колективів, поступово формується світогляд, морально-естетичні смаки, та патріотичні почуття гордості за свою землю та свій народ.

Интерес української сучасної педагогіки до кращих зразків українського національного фольклору – це не ностальгія, а усвідомлення та шана до тих колосальних зусиль сотень попередніх поколінь, які зумовили сьогоднішній рівень культури нашого суспільства, її розвиток та досягнення.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Дослідивши використання дитячого фольклору на уроках музики, можна зробити наступні висновки:

Пріоритетним напрямком розвитку сучасної педагогічної теорії і практики є створення системи національної освіти і виховання, системи, адекватної потребам

українського державотворення й формування високоосвічених, духовно багатих і морально стійких особистостей, гідних громадян демократичної європейської держави.

Одним з напрямів реалізації концепції національної освіти в Україні виступає гуманізація й гуманітаризація навчання і виховання школярів, перебудова й вдосконалення роботи навчально-виховних закладів, у тому числі й нового типу. Цей шлях сприятиме вирішенню проблем, накопичених у системі національного музичного виховання і навчання.

Урок музики та позакласна музично-виховна робота у школі залежить від багатьох умов і принципів, які визначають успішність роботи вчителя музики і якими йому необхідно керуватись в процесі художньо-естетичної діяльності. У сукупності своїй ці умови і принципи утворюють міцну навчально-методичну базу.

Виходячи з вище названих принципів та з метою ефективного проведення музично-естетичної роботи з учнями на уроках музики та в позаурочний час вчитель повинен взяти за основу музичний фольклор, який є основним засобом художньо-естетичного впливу на духовний світ школярів, на сферу їхніх емоцій і почуттів, на їхнє морально-естетичне виховання. Народна музична культура повинна визначати зміст музично-естетичного розвитку молодших школярів, тобто стати основою знань, умінь і навичок, оволодіння якими необхідне для їхнього повноцінного духовного і інтелектуального розвитку.

Пошук шляхів ефективного розвитку музичних здібностей молодших школярів спонукає звернутися до досвіду народної педагогіки, до дитячого музичного фольклору, який є випробуваним засобом прилучення дітей до прекрасного, увібравши естетичний, моральний, світоглядний досвід багатьох поколінь. Народна практика музичного виховання виробила чимало засобів розширення естетичного й художнього досвіду дітей, пробудження творчих здібностей у різних видах музичної діяльності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Авдієвський А. Т., Болгарський А. Г. та ін. Проект програм з музики середньої загальноосвітньої школи та позакласна робота з музики. 1–4 класи / А. Т. Авдієвський, А. Г. Болгарський. – К. – 1991. – 73 с.
2. Апраксина О. А. Методика музикального виховання в школі.: Уч. посіб. для студентів пед. ін-тов / О. А. Апраксина. – М.: Просвещение. – 1983. – 224 с.
3. Іваницький А. І. Українська народно-

музична творчість: посібник для вищих та середніх учбових закладів / А. І. Іваницький. – К.: Музична Україна. – 1990. – 334 с.

4. Іваницький А. Українська народна музична творчість / А. Іваницький. – К.: Муз. Україна. – 333 с.

5. Кабалеvский Д. Б. Воспитание ума и сердца. Книга для учителя. 2-е изд / Д. Б. Кабалеvський. – М.: Просвещение, 1984. – 206 с.

REFERENCES

1. Avdiievskiy, A. T., Bolharskiy, A. H. ta in. (1991). *Proekt prohram z muzyky serednoi zahalnoosvitnoi shkoly ta pozaklasna robota z muzyky, 1-4 klasy*. [The program of music for secondary schools and extra-curricular music work. Grades 1–4]. Kyiv.

2. Apraksina, O. A. (1983). *Metodika muzikal'nogo vospitaniya v shkole: Uch. posob. dlia studentov ped.yn-tov*. [Methods of musical education in school: Uch. Help. for students ped. institutes]. Moscow.

3. Ivanytskyi, A. I. (1990). *Ukrainska narodno-muzychna tvorchist: posibnyk dlia vyshchyykh ta*

serednikh uchbovykh zakladiv. [Ukrainian folk-musical creativity: manual for higher and secondary schools]. Kyiv.

4. Ivanytskyi, A. (1990). *Ukrainska narodna muzychna tvorchist*. [Ukrainian folk musical creativity]. Kyiv.

5. Kabalevskij, D. B. (1984). *Vospitanie uma i serdtsa. Kniga dlia uchitelya*. [Education of the mind and heart. Teacher's book]. Moscow.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ПОЖАРСЬКА Анастасія-Олена Юрїївна – магістрант Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка.

Наукові інтереси: вплив музики на сприйняття наукової інформації.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

POZHARSKA Anastasia-Olena Juriivna – Master of the Institute of Arts, Boris Grinchenko University of Kyiv.

Circle of research interests: the influence of music on the perception of scientific information.

Дата надходження рукопису 16. 01. 2018 р.

Рецензент – д.п.н. професор В. Ф. Черкасов

УДК 373.3.016:78]:159.937.7

РАХМАНОВА Оксана Кахрамонівна – аспірант кафедри теорії та методики музичного мистецтва Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка
e-mail: Newksunya @ukr.net

СИНЕСТЕЗІЙНІСТЬ У ТВОРЧІЙ МУЗИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Протягом ХХ століття синестезійна парадигма поступово входить у науковий апарат мистецтвознавства та музичної педагогіки і проявляє себе в естетичному аспекті даних наук. Актуальність її вивчення визначається тим, що синестезія є фундаментом образного мислення, тобто лежить в основі художньої творчості і художнього сприйняття. Наближення до розуміння природи і принципів функціонування феномена стає необхідною умовою розробки проблем педагогіки музичної освіти, пов'язаних з розвитком музичного мислення і музичного сприймання. Дослідження генези, теорій та методик розвитку синестезії підтверджується змінами в науковій думці, яка звернена до проблеми особистості. Антропоцентризм сучасних наукових парадигм актуалізував проблему людини, інтермодальність її

сприйняття і мислення, зумовив пошук інтегративних методик, що дозволяє зрозуміти її як цілісність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасний педагогічний досвід музичного виховання вміщує в собі психологічні і психофізіологічні компоненти теорії сприйняття музики, щоб допомогти дітям адаптуватися в школі і виховати у них інтерес до занять. Під час сприйняття мистецтва у молодших школярів виникають метафори чуттєвого сприйняття, що об'єднують різноманітні сенсорні системи. На думку Б. Галеева, синестезія включає в себе: а) поетичні тропи і стилістичні фігури, пов'язані з міжчуттєвими переносами; б) кольорові та просторові образи, що викликає музика; в) взаємодію мистецтв [1].

На думку Н. Коляденко, синестезія є особливим феноменом художньої інтеграції [8]. У музиці процес перетворення на